

VII.Podlesí

*Ó drahé Podlesí s tou zemí červenou
s neladem vršků, s ,chmelu silnou vůní,
jak v zpomínkách tě stále nevidět?
Vše k srdci' mluví tu tak živou písmenou,
že starou zvěst i šedá skála duní
Jos. Prošek.*

Lounský okres možno rozvrhnouti dle tvaru půdy v pět částí, z nichž největší je Podlesí. Zaujímá zhruba 30 procent rozlohy okresu (10,879 ha z 35.810 ha) a tvoří jeho jižní část.

Celé Podlesí je prostoupeno pohořím, jež patří ku Žbánské vysočině, jež je částí Středočeské vysočiny táhnoucí se od Bílé hory s Petřínem u Prahy až k Žatci a sousedí s Doupovskými horami; dosahuje na jihu k Berounce, na severu k Ohři. Nejvyšším bodem v Podlesí i na Lounsku je hora Žbán (534 m). K jihu je sříznuta dlouhou rovnou, ale přes 80 m vysokou stěnou, jež s této strany činí dojem hory. vévodící severní části Rakovnicka. Těžkými oklikami dere se na ni donedávna jediná silnice z Rakovníka na Louny. Planina překvapí svou rovností. Jest to jednotvárná, lesy proniknutá vysočina, mírně se k severu klonící.

Na západním výběžku jsou zříceniny, které lid jmenuje "Ve hradě", méně často Žbán. Ze zbytků dá se souditi, že se spíše jedná o předvěké hradiště, které střežilo vchod k jediné cestě do kraje u "Vrat" blíže Velhoty. Jméno Žbán uvádí Hájek. Na protějším návrší je také hradiště.

Od Žbánu vycházejí různými směry tři horské hřebeny (trsy):

Hvízdálsko·Týnecký (zove se vysočinou Žbánsko·Peruckou), trs Ročovsko·Selmický a Roviny s Pravdou a Markvarecku baštou.

Celé Podlesí záleží z tří souběžných úvalů. Jsou to úvaly: vinařický, klášterský (ročovský) a hřivický. Mají velkou obdobu tvarů: stejný útvar půdy, stejné živočišstvo a rostlinstvo, podobné srázy, podsypy a rokle v stráních. Hřebeny hrubě zalesněné jeví táhlými plochami stopy vysočinného původu. Jeden hřeben končí Lavičkou (406 m) s Vartou (Stráží) nad Brodcem, druhý mocným zpříčeným Borem (část nad Hřivicemi "V šancích", u Ročova "Podhůra") 446 m, třetí hřeben uzavírá Podlesí k západu Horou nad Filipovem (519 m), Rovinami (576 m), Špičákem (483 m) ,Markvareckou vysočinou (499 m). O Rovinách a Pravdě podrobné pojednání v místopisné části.

Vysočina Markvarecká je na počátku 499 m, nejdále k západu 510 m, je pokryta lesy, jež v našem okrese patří Schwarzcemberkovi a sousedí s lesy tuchořického velkostatku v okrese žateckém, jež jsou majetkem továrníka Blaschka z Č. Dřubu.

Lesní pavilon v těchlo lesích, patří již Blaschkovi. Na jihozápadě je ostroh Tuchořického vrchu (Okrouhlík - Kuk 510 m vysoký) s

předhistorickým hradištěm, jež nasvědčuje důležitosti tohoto místa se stanoviště vojenského. Pod ním mohutná ložiska šedého jílu. S vrcholu pěkný pohled na Žatecko.

Některé obce v Podlesí jsou vysoko položeny. V údolí vinařickém: Pochvátov 387 m, Kozoiedy 350 m, Vinařice 310 m, Divice 290 m. V údolí klášterském: Třeboc 460-470 m, H., Ročov 441 m, Oulovice 330 m, Břínkov 383 m, Kocanda 560 m, Brodec 285 m. V údolí hřivickém: Domoušický kostel 430 m, Domoušice 404 m, Solopisky 290 - 310 m, Netluky 330 m, Konotopy 280 m, Markvarec 382 m, Hřivice 260 - 270 m, Hořany 315 m, Zbrašín 300 m, Selmice 353 m, Senkov 335 m, Touchovice 250 m, Opočno 256 m, Jimlín 239 m; Nadmořská výška nádražní dráhy Rakovnicko-lounské je : - Louny nádraží 186 m, město 203 m, předměstí 220 m, Zeměchy 239 m, Opočno 256 m, Hřivice 292 m, Konotopy 301 m, Solopisky 240 m, Domoušice 406 m, Mutějovice 452 metrů.

Původně krajina tato tvořila náhorní planinu, ve které postupem nesmírných věků voda a přívaly vyryly tato údolí a úvaly. Na stráních obrácených proti západu, severozápadu a jihozápadu, větrání postupovalo rychleji a značněji vlivem pravidelných větrů západních. Tím se stalo, že svahy ty jsou příkřejší, kdežto svahy východní povlnnější. Veškerá vysočina v Podlesí má jednotné složení půdy: permský spodek a na něm pískovec s opukou (útvary permský a křídový). Útvary permský vyniká porůznu v každém ze tří úvalů vysočiny, tvoří tedy tři mocné pruhy, označuje se více pestrými jíly než hrubými pískovci. Za to však jej prozrazuje a daleko hlásí jeho přirozená rudá barva, neboť se měkké hlinité části snáze vyplavují, vodou odnášejí a vše cestou barví. Někde se též vyskytují permské pískovce.

Útvary permský patří sice k útvarům uhlonosným, ale v našem Podlesí objevilo se uhlí jen v Třeboci a Pochvátově, kde se v l. 1870 ročně na 7.500 q uhlí dobylo, ale brzy od těžení bylo upuštěno pro nepatrné vrstvy uhlí. V sousední Velhotě dolovalo se dříve uhlí a dodávalo se po nápravě do někdejšího Hýrova cukrovaru v Lounech. Všude na jižním úpatí Žbánu dobývá se černé uhlí podružné jakosti. Haviří mu říkají "perník". Nachází se asi v hloubce 50 m. Doly vzkvetly ve světové válce. Nyní se platí 1 q "perníku" za 14 K. V sousedních Mutějovicích je hloubka uhlí 20 m, Kroučové a Hředlích 10 m pod povrchem. V Solopiskách odhaduje se na 100 m pod povrchem. R. 1913 provedena zkouška vrtáním, ale znemožněna prudkým proudem vody. Nad permským útvarem objevuje se slepenec a perucký pískovec, jenž bývá patrný v hlubokých údolích i stráních, z nichž vyčnívá v podobě zvětralých, polozasypaných skal i v několika vrstvách nad sebou ("čertův kámen"). Nejhlubší z nich jsou také nejhrubší, často i čistě drábkové; čím výše, tím jemnější, ale ještě občas hrubší vrstvou proložené. Sáknoucí vody zbarvily je často skvrnovitě nebo rží. Nezřídka prosákly svrchní vrstvu tak, že rudě a fialově naběhla. Místy používá se za stavební kamen.

Kvádrovec bývá často přerušen a kryt vrstvami lupku, stvrdlého jílu, jenž se rád uhlíkem shnilých látek barví (Hořany). Nad ním bývá slabá vrstva korycanského pískovce.

Vrchní část vysočiny tvoří bělohorská opuka. Je to poslední a vrchní vrstva, nese ornou půdu a dává stavivo celé krajině. Ornice má známou rudou barvu a jmenuje se "červenka". Za 'sucha je tvrdá jak kámen, proto řepa se v ní nedaří: Za to v červenicích bývá nejlepší chmel.

Každé údolí v Podlesí má svůj potok. Klikatí se mezi lučinami, pod korunami plodných stromů, vrb a olší, vedle veselých chmelnic, úrodných polí a rozsáhlých lesů. Největší jev údolí vinařickém potok Pochválovský (Vinařický, Oivický, Smolnický a Pšanský). Vzniká na pozemcích pochválovských ze dvou pramenů, protéká Pochválovem, Smilovicemi, Kozojedy, Vinařicemi, Divicemi (za Divicemi přibírá potůček novoveský a pak dále potok Klášterský), Brlohem, Chlumčany (u Pšanského mlýna přibírá potůček citolibský), Pšany (kde přibral potůček vlčský a veltěžský), načež u Obory vlévá se do Ohře.

V údolí klášterském skoro jediným potokem je potok Žbánský (Třebocký, Klášterský, Ročovský, Oulovický, Brodecký), který pramení na severozápadním svahu Žbánu nad Třebocí. Protéká Třebocí, Področovem, Oulovicemi (kde přibral potůček Oulovický), Brodčí a vlévá se pod Brodcem do Pochválovského potoka.

Hřivickým údolím protéká potok Hřivický, soutok to pramenů Velhotského (jenž pramení "v Páži" u Vrat velhotských) a Domoušického (pramení pod myslivnou rovinskou) s potokem Netluckým či Stříbrným (pramení v Luhu v lesích netluckých), s nímž u Konotop se spojuje, protéká Hřivicemi, Touchovicemi, Opočnem, Jimlínem, kde přijímá u mlýna potok Zbrašínský (Jimlínský, Jalový, Maruška), který vzniká v rybníce zbrašínském a byl sesílen potůčkem Selmickým. Hřivickému potoku říkají u Lipence Hasina. Část jeho pod Skupicemi se vlévá do Ohře a část byla po založení cukrovaru postoloprtského odvedena do továrny. Jalový potok jmenuje se Maruška od Opočna k Jimlínu.

Podlesí bylo později osídleno než Poohří. V dobách bouřlivých a nepokojných stalo se přirozeným útlukem obyvatelstva z okolních krajin, o čemž svědčí předhistorická hradiště a stráže.

Podlesí bylo do nedávna malým světem pro sebe. Ohraženo přísně horskými hřbety od Žatecka i Rakovnicka, je samo o sobě rozkrojeno na tři pruhy, nemá ani dost souvislosti vnitřní, neboť každé údolí vlastní život vede a krajní již se zřídka stýkají, vinou neschůdnosti trojvalí.

I při své rozervanosti má Podlesí svůj jednotný ráz. Každé údolí má svůj potok, svůj slepý a otevřený konec v jednom směru údolí své zvlněné dno s červenkami, chmelnicemi a perlořadími vesniček, své zborťené stráně v odnože rozvité se skalkami a lesy, políčky po temenech. Jest to zakletý svět; v důli utěšený život v chmelnicích, obehnaný kolkolem samotou - lesem strání do půli obzoru, a shůry role po stráních hřebenů,

splývající na pohled přes údolí a vesnice v nich.

Vesničky jsou drobné, avšak husté 25 na 16.879 ha s 9083 obyvateli (průměrně 363 obyvatel na vesnici, na 1 km² jen 83 obyvatel). Mají idylický ráz, jemuž k malebnosti jen kus hladiny vodní schází.. Vyznačují se z nedostatku místa jen sporými návsemi, ulicemi a hradbami. Nejstarší stavení v Olovicích a jinde mají zděný spodek, dřevěný svršek s komorou a pavlačí. Dvory jsou . malé, doškových střech již skoro není. Domy nesou na sobě barvu půdy, jsou od malby rudě pruhovány. Spodní obruby ve vybělených světnicích bývají většinou rudé (v Opočně žluté). Sušárny na chmel dodávají obcím zvláštního rázu. Podlesí žije vůbec jen z protiv: z lesa a chmelnic; některé obce mají pozemky položeny tak, že mají větších rozměrů, ale někde je polí pomálu a některá jsou chatrná, něco v stráních a něco na hřebenech, z nichž mnohé vznikly jen usilovnou prací lidu. Plodiny mají v Podlesí kratší dobu vzrůstu než v kraji (o měsíc). Vzrůst v Poohří v květnu je takový jako v Podlesí v červnu. Proto obilí nevyvine více odnožů a zůstane řidším.

Les zaujímá téměř polovinu plochy, ale chmelnice převládá výnosem, les trčí dokola stráně a z řad chmelnic zírka každička ves. Z celkové rozlohy Podlesí 10.977 ha je lesů 4509 ha, polí 4736 ha. Lesy patří většinou Schwarzenberkovi mimo menší majetek kláštera kočovského a něco obecních a selských lesů.

Les působí na povahu lidí přímo i nepřímo. Mezi nimi vyrůstá, jich dechem se odkájí, zde mají dějiště jeho pověsti, tam nalézá útulek v strastech i místo pro své radovánky. Les dává mnohou pomůcku v boji o život, a všem, kteří se rodí, žijí a umírají v Podlesí, jest velkolepým rámcem sídel, k nimž Inou neúpornou láskou, která se až někdy podobá vášni.

Z Podlesí jezdívali dříve do kraje košináři, prodávající zboží loubkové či z proutí, košíky, ošatky, "pliváky", rohožky. Znali všecko důkladně, každou vesničku a lidi v ní daleko a široko. Dnes ještě dodávají do kraje košťata, dříví pařezové i polenové, louč, lesní plody, lékařské byliny aj. V létě a na podzim, kdy se objevují houby ve větším množství, přicházejí sem zástupy houbařů z Loun a okolí. Každý vlak přiveze jich spousty; stanice Hřivice, Konotopy a Solopisky jsou zvláště východiskem jejich výprav. Sbírají se ponejvíce houby hřibovité a lišky. Z jedovatých hub často vyskytují se vražedné muchomůrky hliznaté a mapové, třepenivka svazčitá, vrhanka a vzácně hřib satan, ale otravy na Podlesí jsou velice řídké, neboť sbírají se jen houby dobře známé. Nejvíce lesy oživnou při sbírání jahod borůvek, brusinek, malin a ostružin.

Druhým znakem Podlesí jsou chmelnice, jichž bylo vysázeno 124.237 kop na ploše 13.68 ha, se sklizní 21.482centů po 50 kg. Čtyři pětiny chmelnic jsou v rukou lidu, tudíž všechno bohatství, pokud pochodí z něho. Chmel je rostlina, jejíž zdar je podmíněn usilovnou prací, pronikavým vzděláním půdy a prozíravostí majitele. Hospodář musí dovést nejen chmel vypěstí a očesat, ale také i prodat, neboť při chmeli hraje se každým

okamžikem o sta i tisíce. Byly tu do nedávna obce závisící hrubě jen od chmele, neboť přišlo do nich až 250.000 K jediným rokem, tedy ,důkladná náhrada za plodiny orné (před válkou).

Vlivem událostí válečných v poslední době pěstování chmele velice pokleslo ; nebylo dostatek surovin (motouz, drát), pracovní síly byly drahé, a zvláště svízelné bylo stravování česáčů. Při poměrně nízké ceně (100-160 K), vzhledem k vysokému nákladu se pěstování chmele omezovalo a chmelnice se rušily. Ve výrobě chmele jsou větší protivy, neboť ani úroda ani cena chmele se nedá předvídati. Jednou uvede se chmel a jindy opět neúroda, jednou je cena 70 K za 50 kg, jindy 460 K. Největší ceny dosaženy v době poválečné v září r. 1919 platil 1300 K, koncem roku 4.900 K a r. 1920 docela 6 400 K za 50 kg. Do některých obcí dostalo se za chmel 500.000 K, do Domoušic přes 1,000.000 K. Chmel se letos stal vývozným předmětem a následkem znehodnocení peněz vyplynuly tyto báječné ceny. Tyto poměry budou mítí zajisté i vliv na rozvoj chmelařství v Podlesí, neboť chmel je pro naši krajinu jako stvořen. Podlesí má výbornou polohu, znamenitou půdu a pečlivé pěstitele. Červenky, vlhké ovzduší v této lesní krajině v uzavřených údolích působí ke vzrůstu chmele.

Sklizeň chmele je v Podlesí důležitou záležitostí. Před chmelobraním po několik týdnů přicházejí jednotlivé rodiny a v polovině srpna hrnou se z chudších krajin Čech zástupy lidí, aby našli výdělek. Do jedné obce přichází několik set lidí (Hřivice 800, Netluky a Solopisky 1000, Domoušice skoro 2000 osob). Nejsou to lidé jednoho rázu. Jsou mezi nimi patrný vrstvy: malí hospodáři z jihu Plzeňska a Podkrkonoší tvoří jakýsi výběr tohoto množství, k nim se druží dělníci těchže krajin a ženy horníků s dětmi z hnědouhelné pánve, k nim se přidruží i tlupy, které bloudí světem bez cíle. Za války přicházeli sem i lidé z měst ze všech vrstev společenských.

Průměrně vydělával před válkou vytrvalý pracovník za tři týdny za osobu 50 K, neboť plat při česání obvyklý obnášel za čtvrt hektolitr 20 h, dělník načesal 10, pilný až 15 čtvrtků. Ke stravě dostal kávu neb mléko a brambory, které v tu dobu jsou hlavní potravou pracujících. Ale mnozí před válkou dali se do hýření a ve třech dnech byl výdělek ten tam. Loni platila se od čtvrtky koruna. Po dočesání slavívala se dříve „dočesná“ spojená s holdováním hospodáři a jeho rodině, s hudbou, tancem a zpěvem. Potom se rozcházejí česáči do svých domovů. Někteří zastaví se i v Lounech, kde nakupují oděv, obuv a hudby milovní i harmoniky. Vlaky z Loun pak odvázejí je dále.

Chmel z Podlesí bývá jakosti lepší než žatecký. Obchod chmelem je dosud většinou v rukou židovských obchodníků ze Žatce, u nich pak čeští sládky nakupují. V. Krupka ve spise "Lounsko" praví, že chmel je štěstím i neštěstím Podlesí, bez něho by tu průmysl. Teď je tu pouze několik mlýnků, 6 cihelen, pivovar v Ročově a větší pila v Solopiskách.

V posledních letech válečných i po válce mnoho domkářů a dělníků zaměstnáno je v nedalekých uhelnách.

Statistika dat a obcí v Podlesí z r. 1910 jsou následující:

	obyvatel	domů	Katastr. výměra ha	Polí ha	Luk ha	Zahrad ha	Pastvin ha	Lesů ha	Neplodné půdy
1. Údolí vinařické									
<i>Pochvátlov-</i>	564	94							
<i>Smilovice</i>	178	30	624	313	15	97	22	149	28
<i>Kozojedy</i>	296	50	719	161	--	72	9	458	19
<i>Vinařice –</i>	437	83							
<i>Hvízd'alka</i>	41	8	570	220	4	49	7	270	20
<i>Divice</i>	374	69	403	234	7	32	21	96	13
<i>Nová Ves</i>	302	53	612	209	--	25	20	346	12
2. Údolí klášterské									
<i>Brodec</i>	322	60	281	195	--	27	45	--	14
<i>Senkov</i>	247	50	207	169	--	17	10	--	11
<i>Břínkov- Kocanda</i>	205	35	489	189	7	34	15	231	13
<i>Oulovice</i>	280	51	190	130	8	35	9	--	8
<i>Ročov Horní</i>	873	137	515	344	3	87	8	51	22
<i>Ročov Dolní</i>	83	10	65	13	2	13	--	33	4
<i>Třeboc</i>	534	89	954	325	15	44	7	536	24
3. Údolí hřivické									
<i>Domoušice-</i>	865	126							
<i>Filipov</i>	116	20	854	319	11	79	13	405	25
<i>Netluky</i>	615	103	702	258	4	79	15	332	14
<i>Solopisky</i>	432	67	667	157	2	67	22	398	21
<i>Konětopy</i>	349	56	780	226	2	51	25	458	18
<i>Markvarec</i>	197	39	365	86	1	16	7	249	6
<i>Hřivice</i>	712	109	646	338	--	75	16	196	21
<i>Touchovice</i>	442	76	329	268	--	33	14	--	14
<i>Hořany</i>	255	44	356	204	--	22	23	96	11
<i>Zbrašín</i>	364	56	352	368	1	29	32	205	17

Z rozlohy 10.977 ha patří na Podlesí Schwarzenberkovi 6072 ha, klášteru ročovskému 120 ha, Herbersteinovi 2 ha, na ostatní majitele připadá 4.783 ha.

Podlesí obýváno je rázovitým a přece nepoddajným lidem, jemuž příroda vtiskla právě určitý typ, jak jej výhody a nedostatky obmyslily ctnostmi či nectnostmi. Jako v údolí v Podlesí jsou uzavřená, tak i povaha Podlešáků je nesdílná. Jsou prudcí a vznětliví jako jich předkové Lučané, jejich krev koluje v jejich žilách. Ale k cizinci chovají se vlídně a důvěrně vycházejí každému vstříc. Vyvinuta je u nich láska k domovině, svůj kraj si libují ,a velebí, vzhledem k zdravým lesům a záštitě hor.

Sňatky uzavírají většinou jen s nevěstami téže vesnice neb téhož údolí; ženy brzy stárnou neb namáhavá práce ve chmelnicích působí na jich ústrojí. Při své odloučenosti od kraje není Podlešák opozdilcem. Má tu 13 škol obecných, je sdružen v několika hospodářských anárrodních spolcích a hojně odebírá noviny a čte knihy. Některé obce údolí hřivického jsou přední stráží na jazykové hranici a dobře jich uhájily. Povahu Podlešáků krásně vystihuje V. Beneš Třebízský v "Bludných duších", jichž děj zasahuje i do části našeho Podlesí (do nejjihnější části: Pochválova a Domoušic).